

ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТВОРЧИХ РОБІТ

Роман Ткаченко

викладач ВСП «Фаховий коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету», доктор філологічних наук, викладач-методист

Людмила Ткаченко

викладач ВСП «Фаховий коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету», викладач-методист

Анотація. У роботі висвітлена проблема оцінювання творчих робіт. Підкреслено, що креативність, тобто нестандартний підхід до вирішення проблем, – це одна з найважливіших рис особистості, запорука її успіху. Доведено, що необхідне вироблення максимально чітких, детально опрацьованих критеріїв оцінювання учнівських робіт.

Ключові слова: *творчі здібності, оцінювання, креативність, творчість як феномен.*

Abstract. The work highlights the problem of evaluating creative works. It is emphasized that creativity, that is, a non-standard approach to solving problems, is one of the most important traits of a person, the key to his success. It has been proven that it is necessary to develop as clear, detailed criteria for evaluating student works as possible.

Key words: *creative abilities, assessment, creativity, creativity as a phenomenon.*

Розвиток творчих здібностей є наріжним каменем і класичної, і сучасної педагогіки. На початку XXI ст. поширеною і тривіальною стала думка про те, що креативність, тобто нестандартний підхід до вирішення проблем, – це одна з найважливіших рис особистості, запорука її успіху. Водночас шириться тенденція до вироблення максимально чітких, детально опрацьованих критеріїв оцінювання учнівських робіт. З цього погляду, ідеальним здається автоматизоване оцінювання за спеціальною програмою. Однак чи не маємо тут справу з черговою педагогічною антиномією? Чи існують надійні й чіткі критерії оцінювання творчих робіт? Чи можна вважати експертизу творчої продукції творчим процесом?

Звісно, ця проблема виникла не сьогодні й осмислювалась неодноразово. Ось як її формулюють автори однієї зі статей 2018 р.: «Головною вимогою до

оцінювання є його об'єктивність і точність. Проте, якщо результатом репродуктивної діяльності учня, повноту, глибину, міцність, системність його знань можна оцінити об'єктивно, то з оцінюванням результатів творчої діяльності виникають труднощі. Як оцінити нове, незрозуміле? Як визначити ступінь творчості учнівської роботи? <...> адже тут здебільшого оцінка буде зводитись до суб'єктивних суджень «подобається – не подобається» (Пискун, & Кухарчук, 2018, с. 133).

Щоб з цим розібратись, треба починати зі з'ясування творчості як феномену. Як відомо, це передовсім новизна, оригінальність думок, образів, рішень. Серед творчих здібностей називають фантазію, уяву, увагу, гнучкість мислення, а також ті якості, без яких творчі результати не проявляться, громадянська мужність, сміливість, відкидання авторитетів, потреба бути індивідуальністю, навіть житейська нерозсудливість та ірраціональність. Творчий процес передбачає такі етапи, як інкубація та інсайт. Перше означає підсвідоме визрівання рішення, друге – раптове осяяння, віднаходження відповіді поза ланцюжком причиново-наслідкових зв'язків. Якщо виходити з того, що творчі здібності відносно незалежні від інтелекту (бо є протилежна думка, що творчих здібностей не існує – це той самий інтелект, стимульований відповідними цінностями і мотивацією), то ідеальними умовами творчої діяльності будуть відсутність часових рамок, обмежень під час виконання завдань, атмосфери змагальності, критерію правильних відповідей (Лехновська, 2018, с. 43). Мотивований на виконання певних завдань інтелект називають ще креативністю. Натомість, з погляду Еріха Фромма, творчість – це «стан внутрішньої активності без необхідності створення чогось корисного» (Лехновська, 2018, с. 8). Відповідно, принципова спонтанність творчих процесів унеможливорює адекватну діагностику творчих здібностей, ба більше: прояви у такому розумінні креативності непідвладні зовнішній регуляції (Лехновська, 2018, с. 40). Крім того, якщо творчий продукт за визначенням унікальний, чи можна його підганяти під казенну, єдину для всіх шкалу оцінювання? Фахівці доходять висновку, що ні діагностика творчого потенціалу, ані вимірювання чи оцінювання творчих здобутків на сьогодні не мають єдиних критеріїв і підходів (Лехновська, 2018; Циба, 2022; Пецкович, Чепелюк, & Михайловський, 2022).

Однак на практиці все одно треба якось давати з цим раду. У цьому відношенні поради науковців кружляють довкола термінології «порядкові величини», «педагогічна кваліметрія», «квалітологія», «суб'єктивне

оцінювання», «формувальна оцінка», «експертна оцінка». Простіше кажучи, треба увести до шкали оцінювання величини, пов'язані з творчими здібностями, скажімо, оригінальність, і оцінювати їх «на око», що, звичайно ж, відбувається відповідно до суб'єктивних смаків викладача і його кваліфікації. Аби досягти у цьому випадку більшої об'єктивності, можна створити експертну комісію, а потім вивести середню арифметичну оцінку, як це відбувається, наприклад, на різноманітних шоу, конкурсах, у спорті. Хоч насправді, якщо згадати, що дух змагальності до творчого процесу має опосередковане відношення, учасникам хотілося б, напевно, почути замість кількісних описові оцінки, тобто обговорення, дискусії, поради. Кількісні оцінки накладається радше суспільними стереотипами, спраглими розваги глядачами або прагматичними роботодавцями, а не впливають із волі творця, зацікавленого більше в самому процесі, а не його результатах.

У підсумку кажучи, творчість як феномен погано пристосоване до рейтингів, оцінок, жорстких стандартів і виробничих вимог (інша річ – креативність). Сама суспільна атмосфера в усьому світі з його утилітарними цінностями, а тим більше українське суспільство, де виживання завжди було і є найбільшою проблемою, не сприяє тому. У навчальному процесі закладів передвищої та вищої освіти розвитку творчості мало би сприяти залучення студентів до наукової роботи. Натомість студентські дослідження, за окремими винятками, – лише імітація наукових пошуків. Творчість проявляється переважно у форматі самодіяльності поза навчальним процесом, так само як наука і мистецтво опиняються на узбіччі суспільства поза політикою та виробництвом. Утім, сам феномен має і матиме надалі місце в усіх сферах життя, покликаний звільняти від рутини і творити радість.

Список використаних джерел:

Пискун О. М., & Кухарчук А. С. (2018). Проблема оцінювання творчої діяльності учнів. *Актуальні проблеми дошкільної та загальної шкільної освіти*. Педагогічні науки. 2018. 155. 133–136.

Лехновська, О. (2018). *Розвиток творчих здібностей студентів у процесі вивчення технологічних дисциплін у коледжі*. Рівне. 105.

Циба, В. (2022). *Кваліметрія – теорія вимірювання в гуманітарних і природничих науках*. Доступно: <https://bookster.com.ua/kvalimetriia-teoriia-vymiruvannia-v-humanitarnykh-i-pryrodnychukh-naukakh/>

Пецкович, Д., Чепелюк, А., & Михайловський, О. (2022). *Критерії, показники та рівні сформованості творчого потенціалу майбутніх вчителів фізичної культури*. Доступно: https://dspu.edu.ua/sites/youngsc/AQGS/2013_6-2/pedagogy/128-133.pdf